

18

Pers en media

Analisten en analyses

Al die zenders hebben allemaal analisten. De een [is, RS] nog dramatischer [slechter, RS] dan de ander, wat ze over voetballen zeggen is dramatisch [heel slecht, RS]. [B/248] In Nederland is het [commentaar, RS] vaak zo negatief. Ik heb als analyticus van de NOS vijf jaar geprobeerd om dat te veranderen – tevergeefs. Neem de loting van Ajax tegen Juventus. Op teletekst staat gelijk dat Ajax in 1996 in de finale van de Champions League van die ploeg verloren heeft. Waarom wordt er niet gerefereerd aan de gewonnen eindstrijd in 1973? Het gaat om de benadering. Die moet altijd positief zijn. [B/254] Ik ga dan ook niet in [aan, RS] die praatprogramma's zitten [deelnemen, RS], waarin mensen [analytici, RS] zitten die zich niet correct gedragen. [B/242] Al die praatprogramma's beïnvloeden [de mening van, RS] het publiek. [D1/137] Spelers worden beïnvloed. Mensen worden beïnvloed [door de media, RS]. Spelers worden weer door mensen [het publiek, RS] beïnvloed. [DB/125] Als je verstand hebt van de materie [voetbal, RS] is het heel makkelijk [niet zo moeilijk, RS] om [wedstrijden, RS] te analyseren. [Maar, RS] Wat voor mij duidelijk is, is misschien voor een ander onduidelijk. Dus je moet [het, RS] vaak reduceren [vereenvoudigen/terugbrengen tot de kern, RS] en [het zo, RS] begrijpelijk maken, maar dan kun je er vaak ergens [eigenlijk, RS] niet te diep op ingaan, want als je er te diep op ingaat, begrijpen ze het weer niet: een vicieuze cirkel. In bijna geen enkele analyse [commentaar, RS] noem ik een naam van een speler. Bijna nooit zeg ik of iemand goed of slecht is [speelt, RS], omdat als ik iets zeg, dat veel zwaarder weegt dan wanneer een ander iets zegt. [B/248-249] [Je moet de zaken versimpelen, maar dan kun je ze vaak geen recht doen, omdat ze eigenlijk ingewikkelder zijn, RS] Ik merk soms dat mijn commentaar gewantwoord wordt. Alsof er rancune [tegenover mij, RS] achter steekt. Ik vind dat vreemd [raar/merkwaardig, RS]. Want als ik vaststel dat er van ons positieospel niets deugt en wij tactisch gewoon slecht [bezig, RS] zijn, dan zit daar een verhaal [analyse/motivering, RS] achter. Een verhaal dat ik niet in een paar minuten voor de tv kan uitleggen [verhelderen, RS]. Maar tot vandaag de dag [de dag van vandaag, RS] heb ik van de trainersvakbond nooit een reactie gekregen op wat ik op tafel gooi. Het enige dat ik hoor en lees is: het is niet waar [wat hij zegt, RS]. Of dat mijn kritiek op de man gespeeld zou zijn. Ik heb nu zo'n vijf keer wat [dingen, RS] geroepen [betoogd, RS], maar nog niet één keer is er iemand geweest die zich afgevraagd heeft: waarom zegt hij dat nou? [D1/171]

Ik zit daar niet vanwege het goede verhaal [om een goed verhaal te vertellen, RS], maar omdat ik iets over voetbal moet vertellen. Ik heb veel op straat geluisterd [vaak buitenshuis mijn oor te luisteren gelegd, RS] en mezelf een beetje opgeleid. Dat is toch een probleem: je bent

twintig jaar en je moet ineens uitspraken gaan doen over allerlei dingen [zaken, RS]. [D1/171]
[In 2000 terugkijkend op het feit dat hij als jonge speler om zijn mening of commentaar werd gevraagd, RS]

Het is duidelijk dat de Fransen een betere ploeg hebben dan wij. Er waren bij Oranje plus- en minpunten. Op Westerveld [doelverdediger, RS] was in de eerste helft veel aan te merken, maar hij heeft zich [in de tweede helft, RS] uitstekend hersteld. Bosvelt speelde uitstekend, hij deed wat hij moest doen. Op links ging er van de Fransen geen gevaar [dreiging, RS] uit. Frank de Boer maakte een uitstekende goal, maar zijn spel was te plichtmatig. Er ging te weinig van hem uit [van zijn spel, RS]. Op het middenveld verliep de opbouw te langzaam [traag, RS]. Cocu was zwak tot zeer zwak. Het rendement van de niet-sterren, zoals Zenden, was groter dan dat van de sterren. [D1/170; B/226] Die opmerking van Frank de Boer naar aanleiding van mijn kritiek was denigrerend. [D1/170; DB/88] Ik heb hem [Demy de Zeeuw, RS] nog te weinig live [in het echt, RS] zien spelen. Dus weet ik niet wat hij doet als de bal niet bij hem in de buurt is. Maar als ik zie wat hij met de bal [aan de voet, RS] kan, is dat zeker hoopvol [hoopgevend, RS]. [D1/177] [Met 'live' moet Crujff hier wel doelen op 'in het echt', in het stadion, en niet dat hij de bewuste speler te weinig live op tv heeft gezien en vooral in samenvattingen of anderszins achteraf. De tv-kijker en tv-kijkende analist heeft eigenlijk onvoldoende overzicht over het hele speelveld en kan dus niet goed zien en beoordelen wat een speler zonder bal doet, RS] Ik hoef geen bal aan te raken, geen voorzet te geven om mijn werk perfect te doen. [D1/77; D2/101]

'Analist' of 'analyticus'?

Volgens Van Dale is een analyticus een persoon die analyseert, in het bijzonder iemand die psychoanalyse toepast. Een analist is een daartoe onderlegd en gediplomeerd persoon die zijn beroep maakt van chemische analyse, c.q. ook van eenvoudig medisch onderzoek. Analyticus is dus correct Nederlands (ABN), analist is in de voetbalcontext jargon. Het ligt ook beter in de mond, want de term is korter. Nederlandse voetbalanalisten zijn overigens geneigd te weinig aandacht te besteden aan de psychoanalyse, de mentale aspecten van een speler of team. Hun analyse is meestal overwegend technisch/tactisch. De analist is meestal een niet-journalistieke commentator, zijn achtergrond is meestal die van de ex-prof van naam, hij heeft zijn brevet op het speelveld gehaald met zijn vroegere trainers als docent bij de training en als coach bij wedstrijden.

Daar heb ik nog moeite mee: als je jezelf op televisie ziet. De mensen [tv-kijkers, RS] die zien je, maar je ziet jezelf nooit. Dat is hetzelfde als dat je jezelf terughoort op de bandrecorder of op de radio: wat is dat nou voor een man? [B/248] Ik heb mezelf nu uiteraard al heel wat keren op de televisie en op krantenfoto's gezien. Ik blijf het gek [vreemd/raar, RS] vinden. Ik hou toch zo'n gevoel van: daar sta je naakt. [B/66] Als ik thuiskom, dan zegt mijn vrouw: wat heb je gezegd? Dan zeg ik: al sla je me dood, ik weet het niet meer. Ik weet het echt niet meer. [B/220; D2/58; W/60] Zelf reis ik komende week ook naar Portugal, waar ik voor de NOS commentaar ga geven. Ze hebben me daarvoor zelfs een mobiele telefoon gegeven, die ik van de week dus meteen al thuis had laten liggen. Maar goed, ook ik heb nog even de tijd om daaraan te wennen. [D1/172]

Even had ik niet genoeg aan vierentwintig uur per dag. Eerst [moest ik, RS] van Barcelona naar Amsterdam voor de Open Dag van de Foundation, dan [daarna, RS] voor de UEFA naar Londen en weer doorvliegen naar Parijs om voor de Gianluca Vialli Foundation te golfen. En dat allemaal zonder mobiele telefoon. Dus kon de column niet door worden gebeld. [D2/59] Facebook en Twitter. [D2/60] Ik heb behalve een fax geen enkel communicatiemiddel meer. [B/234-235]

Het is een eer om in zo'n gebouw als het Concertgebouw te mogen optreden. Alleen had ik wel verwacht dat het in de grote zaal in plaats van de kleine zaal zou zijn. [D1/176] [Spreken in het openbaar: Crujff als gastspreker op het seminar Coachend Leiderschap, georganiseerd door Focus Conferences in Amsterdam, juni 2001, en bijgewoond door schrijver dezes, zittend op rij twee achter Gerrie Knetemann. Freek de Jonge trad ook op, met Crujff, RS]

Ik hou ervan met de jeugd te werken. Ik kan in zo'n programma ook veel meer van mezelf geven [kwijt, RS]. En ik vind dit eigenlijk nog leuker dan te spelen [voetballen, RS] in een vol stadion. Het is fijn als je je ervaring kan overdragen aan jongeren. [D1/80] Dit is altijd een droom van me geweest. [D2/45] [Over voetballes geven in een eigen televisieprogramma, RS]

Columns

Bij mij ontstaan [gebeuren, RS] alle dingen spontaan. Omdat ik er altijd een duidelijke eigen mening op na hield, vroeg De Telegraaf mij een wekelijkse column te schrijven. Daarin beschreef ik hoe bepaalde voetbalzaken aangepakt zouden moeten worden. Ik gaf steeds onomwonden mijn mening en kreeg al gauw tegengas [commentaar, RS]. [DB/19] Het was vleiend dat ik ervoor gevraagd werd. Het bewijst dat mijn mening interessant en belangrijk genoeg gevonden wordt. Het is ook een manier om de [mijn, RS] populariteit uit te buiten, want het levert natuurlijk geld op. [DB/63] Maar met die columns krijg ik meteen ook weer de kans dicht bij het publiek te komen en nauwer contact met de voetballiefhebbers te maken [onderhouden, RS]. Volgens de journalistieke ethiek mag ik niet in de krant over mijn vak schrijven. Misschien is dat wel juist, maar ik ben toch [een, RS] vakman? Ik weet toch waarover ik het heb? [DB/64] Dan verrast het me hoe dit is gelopen [gegaan, RS]. Toen ik voor de RvC [raad van commissarissen, RS] werd gevraagd, werd ik er steeds op gewezen dat ik in mijn column niets mocht schrijven over het beleid van Ajax en [andere, RS] inhoudelijke zaken van de club. Volgens mij heb ik me daar altijd keurig aan gehouden. Daarom is het vreemd dat uitgerekend de man die me daarvoor via de media heeft gewaarschuwd, nu zelfs naar een tv-programma belt om iets wat binnen de RvC besproken is, te bevestigen. [Dat gebeurt, RS] Weer zonder overleg en weer gebeurt het achter mijn rug. Terwijl hij zondag bijna vijf uur de tijd heeft gehad om het midden [recht, RS] in mijn gezicht te zeggen. Maar nee, er moest weer gewacht worden tot ik de ArenA verlaten had. Met deze mensen [de leden van de RvC, RS] wil ik daarom niets meer te maken hebben. [B/269]

Omdat deze column niet van elastiek is, moet ik me deze week beperken tot de constatering dat het Nederlandse positieospel vandaag de dag zeer matig is. [D1/101] Even had ik niet genoeg aan

vierentwintig uur per dag. Eerst [moest ik, RS] van Barcelona naar Amsterdam voor de Open Dag van de Foundation, dan [daarna, RS] voor de UEFA naar Londen en weer doorvliegen naar Parijs om voor de Gianluca Vialli Foundation te golfen. En dat allemaal zonder mobiele telefoon. Dus kon de column niet door worden gebeld. [D2/59]

Een gevaarlijk medium. Als je een fout maakt gaat die de hele wereld over. [D1/156] Ik kan opschrijven wat ik doe en wat ik denk. [D1/156] Hier weet ik dus de ballen van [Hier heb ik dus totaal geen verstand van, RS]. [D1/156; D2/50] [Over zijn eigen internetsite, RS]

Journalistiek en publiciteit

Over belangstelling van de media

Ik zie niet tegen de wedstrijd op. Kijk, dit is een unieke gelegenheid om in de Europese publiciteit te komen. Speel je goed tegen Real in Madrid, dan weet iedereen dat ook. [B/32-33] In mijn eerste huwelijksjaar bereikte Ajax de finale in [van, RS] de Europacup. Mede daardoor kreeg ik een groeiende [toenemende, RS] bekendheid in het buitenland. Wanneer we voor een uitwedstrijd in Athene of Londen in een hotel zaten, kwamen er soms [wel, RS] twintig, dertig reporters op mij af. [B/39] Al kwam ik bij diverse clubs bejubeld binnen [Al werd ik bij verscheidene clubs bij binnenkomst met gejuich ontvangen, RS], ik trof er altijd meer vijanden aan dan vrienden. Omdat ik altijd publiciteit naar me trok [aantrok, RS], [en, RS] anderen [andere spelers, RS] verdrong. [B/121] Ik ben nu eenmaal een onderwerp [van gesprek, RS]. [B/62] Ze schrijven niet over me omdat ik zo sympathiek ben, maar gewoon omdat ik voetbal en ja, waarschijnlijk omdat ik iets te vertellen [melden, RS] heb. [B/62]

Over toegankelijkheid voor de media

Ik sta altijd interviews toe omdat ik vind dat de mensen [het (grote) publiek, RS] daar recht op hebben [heeft, RS]. Als ze willen weten of ik twee lekkere [leuke, RS] kinderen heb, dan mogen ze weten dat ik twee lekkere [leuke, RS] kinderen heb. Ik sta iedereen te woord en ze mogen bij mij binnenkomen en ze mogen mijn huis zien, maar dan is het ook verder af [klaar, RS]. Ze hoeven bijvoorbeeld niet te weten hoeveel huishoudgeld ik mijn vrouw geef. [B/62-63]

Ik heb meer behoefte aan interviews wanneer het slecht gaat dan wanneer het goed gaat [met de ploeg, RS]. [W/38] Gaat het goed, dan hoef ik niet zo nodig in de publiciteit te staan. Dan moet ik op zijn hoogst intern de boel [euforie, RS] temperen [afzwakken, RS]. Eigenlijk heb ik niets te zeggen als het goed gaat. Als het slecht gaat, moet je de spelers uit de wind houden [beschermen tegen kritiek, RS] en ze de indruk geven dat alles weer snel in orde komt. [W/38-39] [De uitspraak is schijnbaar tegenstrijdig: je zou de publiciteit willen mijden als het slecht gaat en als het goed gaat, heb je met interviews geen enkel probleem. De zaken liggen, bij nader inzien, echter precies omgekeerd volgens de cruijffiaanse logica, RS]

Ik heb één fout [tekortkoming/zwakke plek, RS]: ik kan niet liegen. Ik kan geen gesprek controleren [sturen, RS], er constant omheen draaien. Dat komt natuurlijk omdat [doordat, RS] ik nog te jong ben en te weinig ervaring heb. Maar aan de andere kant kan ik ook niet iets afdoen met de mededeling: geen commentaar. Dat pikt men van mij niet. Dat is een consequentie van populariteit, een verplichting die populariteit je tegenover de mensen [het (grote) publiek, RS] oplegt. [DB/65; B/48] [Een uitspraak van de jonge(re) Cruijff. Niet kunnen liegen, altijd de waarheid spreken is een deugd, geen tekortkoming. Maar spreken is zilver en zwijgen ('geen commentaar') is goud, RS] Dat irriteert [is irritant, RS]. [Dat, RS] Kan ik me best voorstellen. Maar als ze mij iets vragen, geef ik antwoord vanuit mijn achtergrond. Ik zou het misschien wat diplomatieker moeten inkleden, maar ik heb geen enkele interesse [helemaal geen zin, RS] om daar [lang(er), RS] bij stil te staan. [B/167] Ik heb een fout gemaakt, ik heb me in een moeilijke periode diplomatiek opgesteld. Zo zie je maar weer, je moet je nooit diplomatieker voordoen dan je bent. Ik had er, overeenkomstig mijn aard [karakter, RS], meteen het mes in moeten zetten [schoon schip moeten maken, RS]. Het is jammer dat ik mijn werk niet af heb mogen maken. [Dat is, RS] Beleid, hè, van het bestuur. [B/148] [Deze uitspraak werd door Cruijff gedaan als coach van Ajax, RS]

Als iemand [een journalist/verslaggever, RS] mij tijdens een interview een moeilijke vraag stelt waarop ik het antwoord zo gauw niet weet, begin ik gewoon over iets heel anders uit te weiden. Hij krijgt heus het antwoord wel, maar ik geef mezelf al pratende zo even de tijd om snel na te denken en een goed antwoord voor te bereiden. Ik zal nooit met mijn mond vol tanden staan. [DB/77] Ik vind het moeilijk om daarop te antwoorden. [D1/98; DB/106] Als iemand je wat vraagt en je wilt geen antwoord geven, dan moet je er maar een stukje [een beetje, RS] omheen praten [draaien, RS]. Tot je denkt: dat is het beste antwoord dat ik kan geven. [B/221; W/93] [Een voorbeeld: 'De interviewer vraagt: "Waarom breken er volgens jou niet meer van die balgoochelaars door?" Cruijff: Dan moet je twee dingen onderscheiden. Ten eerste [de, RS] kwaliteit en ten tweede [het, RS] rendement [van een speler, RS]. Als je een van die... De interviewer interrumpeert: "Noem er eens eentje." Cruijff: Ja, ik dacht wel dat je daarmee [op de proppen, RS] zou komen en dat ik onderbroken [in de rede gevallen, RS] zou worden. Daarom begon ik al bij voorbaat te stellen dat je [er, RS] twee dingen hebt [zijn, RS], kwaliteit en rendement, om te voorkomen dat je me onderbreekt [in de rede zou vallen, RS] met die vraag waar nog geen antwoord op is [waar ik nog geen antwoord op heb, RS].', RS] [DB/157]

'De vraag van de interviewer: "Zijn er volgens jou in Nederland nog wel van die ouderwetse balgoochelaars te vinden, pingelaars, spelers voor wie de mensen naar het stadion komen?" Cruijff: [Er zijn er, RS] Niet veel nu. Maar ze moeten er natuurlijk wel zijn. Die eh, hoe heet-ie, die jongen van AZ, die Borsato. De interviewer interrumpeert en corrigeert: "Boussatta heet die. Dries Boussatta." Cruijff geduldig: Ja, dat zal wel. Je weet dus wie ik bedoel. Dat is nou eenmaal mijn manier van zeggen [me uit te drukken, RS]. Ik noem die Griekse spits van Ajax ook Matglas [Machlas, RS].' [DB/154]

Die Spaanse scheidsrechter, hoe heet die [ook alweer, RS]? Met die driedubbele naam: López Vega en dan nog eentje. [D1/171; DB/88] [In dit geval heeft Cruiff vermoedelijk de namen van twee Spaanse arbiters gecombineerd tot een driedubbele achternaam: Antonio Jesús López Nieto en Manuel Díaz Vega, RS] Ik zeg bijna nooit tegen iemand wat hij moet doen. Maar als er iemand [een journalist/verslaggever, RS] bij [naar, RS] me [toe, RS] komt en vraagt: wat vind je daar en daar van?, dan geef ik mijn mening. En als die mening [vervolgens door het (grote) publiek, RS] wordt gelezen, en er wordt over nagedacht, dan moet je zeggen: ja, ik heb macht [invloed op de opinievorming, RS]. [B/235]

Aan dit WK-toernooi [WK 1974, RS] kan geen mens zich onttrekken. Ik zie het zo: je vertegenwoordigt echt Nederland. Ik geloof dat er langzamerhand tachtig nationaliteiten [mediaver- tegenwoordigers, RS] op bezoek komen. Daar wil en kan ik me niet aan onttrekken. Ik wil Nederland positief overbrengen [presenteren, RS] aan het buitenland. Ik kan nou niet zeggen dat ik steeds juichend van enthousiasme aan dat persuur [die dagelijkse persconferentie/ ontmoeting met de media, RS] begin. Het is zwaar werk, al is het maar een uur per dag. [B/82] Ik word er moe van, maar dat [het, RS] is op te brengen. Ik ga ervan uit, [- en dat is een, RS] heel professioneel [standpunt -, RS], dat in deze dagen alle kranten [met nieuws, RS] gevuld moeten worden. Die publiciteit maakt het wereldkampioenschap exceptioneel [heel bijzonder, RS]. Dat uurtje per dag moet [mag, RS] geen bezwaar opleveren [zijn, RS]. Maar ik weet wel dat ik na [aan, RS] het einde [van het WK, RS] aan vakantie toe ben [zal zijn, RS]. Ik moet alleen steeds omschakelen van het Duits naar het Spaans en van het Spaans naar het Engels. De ene [vreemde, RS] taal spreek ik redelijk goed en [maar, RS] bij de andere [vreemde talen, RS] moet ik improviseren. Maar ze [de media, RS] komen steeds [weer, RS] terug, dus zijn [moeten, RS] ze [wel, RS] tevreden [zijn, RS]. [B/80] [Vergelijk: Met praten red ik me er altijd wel uit. Of het nou Engels, Frans of Duits is. Dat komt door mijn improviseren [improvisatievermogen, RS]. Als ze me laten praten, begrijpen ze altijd wat ik zeg. [DB/58], RS] Nederland komt wel eens onaangenaam [negatief, RS] in de publiciteit. Nu is het [de publiciteit, RS] een keertje enorm positief geweest. Dat is, ook voor het voetbal zelf, de grote winst van dit wereldkampioenschap. [B/81]

Over de betaling voor interviews

Vandaar dat ik voor interviews die niet over mijn vak gaan, altijd geld vraag. Want zulke inter- views maken ze [de kranten en tijdschriften, RS] voor hun abonnees, misschien winnen [krijgen, RS] ze er nog tien [abonnees, RS] bij ook en daar wil ik ook wel wat aan verdienen. [D1/11; B/62] Ik ga van het standpunt uit dat ik volledig bereid ben mee te werken aan nieuwsgaring – daarvoor zal ik nooit geld vragen – maar dat lange gesprekken mij veel tijd en dus geld kosten. Bovendien hebben kranten en tijdschriften daarmee niet zozeer de bedoeling nieuws te brengen als wel het produceren [maken, RS] van een interessanter product voor hun lezers. En dat is een volledig commercieel doel. [D1/12] Het is de gewoonte geworden om geld te vragen voor interviews. Als het over voetbal gaat, doe ik dat beslist niet. Als ze verhalen over mijn privéleven willen, kost het wel wat. Stel je voor – om een gek voorbeeld te geven – een blad [tijdschrift, RS] wil een verhaal publiceren over het seksuele leven [huwelijksleven/huwelijk en gezin, RS] van Johan Cruiff, met de bedoeling er veel [exemplaren, RS] door te verkopen

en er dus dik [flink, RS] aan te verdienen. Dan is het toch logisch dat ik er ook aan mag verdienen? Toen mijn dochttertje geboren werd, ontstond er natuurlijk ook weer een kolossale publiciteit. We hebben geposeerd voor de foto's, maar ik heb daar geen geld voor gevraagd, hoewel het een echte privézaak betrof. Ik vond dat echter normaal. Je bent als populaire figuur [persoon, RS] eigendom [bezit, RS] van het publiek en dan hebben de mensen ook wel eens een beetje recht op [publiciteit over, RS] je. Populariteit levert geld op, maar kost ook geld. Als jij en ik dezelfde tuin laten aanleggen, betaal ik toch honderd gulden meer. **[DB/63-64]** De omgang met de pers is het moeilijkste van alles [allermoeilijkste, RS] voor me geweest. Het ging zo vreselijk veel tijd kosten dat ik me bewust onsympathiek ging opstellen. Door geld te vragen voor grote interviews. [Door, RS] Dat één keer [te, RS] zeggen en [ook te, RS] doen heeft [zijn, RS] velen afgeschrikt. **[D1/14; B/95]** [Je moet als bekende voetballer toegankelijk zijn voor de media, want zij zijn het doorgeefluik van relevante informatie naar het grote publiek (nieuwsgaring), maar als het privé zaken betreft, dient er wel een geldelijke vergoeding tegenover te staan vanwege de tijd die de speler erin moet investeren, RS]

Over het belang van de media

In het begin [van mijn carrière, RS] heb ik veel aan de sportpers [media, RS] te danken gehad. Maar de rekening is [door mij, RS] dubbel en dwars terugbetaald. De pers heeft mij gebruikt [gebruik van mij gemaakt, RS] en ik ben nu eerlijk genoeg om te zeggen dat het ook andersom gebeurd is. De balans lijkt me aardig in evenwicht. **[B/95]** Dan liet het bestuur dit of dat vallen [in de media, RS], louter [en alleen, RS] om mij in een kwaad daglicht te stellen, zodat, als ze mij wilden ontslaan, niet zij maar ik de klap zou krijgen. [Over, RS] De hoogte van mijn salaris bijvoorbeeld of iets anders dat naar hun mening niet deugde. Mijn versie [van het verhaal, RS] bleek dan altijd de ware [juiste, RS] te zijn. Nou ja, dan ontstaat er iets van een [soort, RS] vertrouwensrelatie [met bepaalde media, RS]. Dus sinds die tijd staat VI [het tijdschrift Voetbal International, RS] aan mijn kant. Zo'n relatie heb ik eigenlijk ook met Jaap de Groot van De Telegraaf. **[B/167]** In het begin [van mijn carrière, RS] ben ik enkele keren vreselijk op de pers uitgegleden [onderuitgegaan door de media/heb ik me vreselijk vergist in de media, RS]. En op latere leeftijd nog wel eens [een paar keer, RS]. Uitglijden [Onderuitgaan/Je vergissen, RS] is [gebeurt, RS] als je denkt dat je een goede relatie [met ze, RS] hebt en dat je toch gepakt wordt, achteraf. **[B/97]** [Uitglijden op de pers, als ware de pers een banaan ... RS] Er wordt wel eens gezegd dat ik [aan, RS] bepaalde bladen voortrek [voorrang geef, RS]. [Dat is, RS] Onzin. Ik wil alleen bovenaan blijven staan [in de competitie, RS]. En als er een paar zijn die mij altijd aanvallen, ga ik die natuurlijk niet bevoordelen. **[B/178]** In de periode dat ik altijd problemen had met de KNVB, heeft de pers mij steeds in de kaart gespeeld, waarschijnlijk zonder daar erg in te hebben [dat in de gaten te hebben/zich daar bewust van te zijn, RS]. **[D1/29]** In conflictsituaties koos de pers altijd de kant van de club of de [voetbal-, RS]bond. Nooit [die, RS] van de spelers. **[B/210]**

Je bent net zoveel waard als de tijd die je op tv komt [te zien bent, RS]. **[W/82]** Alles wat er in gunstige zin over je wordt [gezegd en, RS] geschreven, is meegenomen. Dit soort dingen zijn salaris-bepalend. **[B/35; W/82]** Door de hele kwestie heeft die schoenenboetiek [van ons; van Cruijff en zijn vrouw, RS] natuurlijk een publiciteit gekregen die met geen ton te betalen zou

zijn geweest. Dat is dan weer een compensatie [genoegdoening, RS] voor de sores. Tenslotte ben ik zakenmannetje [zakenman, RS] genoeg om dat ook te waarderen. [B/42; D2/14]

Over verstand van voetbal

Als je iemand die verstand heeft [intelligent is, RS], moet uitleggen dat hij bepaalde dingen niet mag [zo stellig kan, RS] roepen [beweren, RS], dan heb je te maken met iemand die meteen zijn schoolgeld terug moet vragen. Heeft iemand geen verstand [Mist deze persoon de intelligentie, RS], dan hoef je helemaal niets uit te leggen. [D1/95; D2/69] [Algemene uitspraak. Als je voldoende verstand hebt (intelligent genoeg bent), heb je al op school zelf moeten leren nadenken, RS] Het lijkt wel of journalisten fenomenen [uitzonderlijke wezens, RS] zijn die en [zowel, RS] kunnen schrijven en [als, RS] verstand van voetbal hebben. Die beheersen dus twee vakken, terwijl ik er maar één kan [onder de knie heb, RS]. [B/163] Ik vermoed dat als journalisten veel verstand van voetbal zouden hebben, ze geen journalisten [journalist, RS] zouden zijn [geworden, RS]. [B/186] Als jullie heel goed hadden kunnen voetballen, dan had je er nooit over hoeven te schrijven. [DB/139; W/78] Er zijn ook journalisten die over voetbal schrijven, maar er te weinig van begrijpen. Ze weten niet welke opdracht [taak, RS] je in een bepaalde wedstrijd hebt te vervullen en schrijven dan slecht [negatief, RS] over je. Dan berokkenen ze je schade. Maar de harde feiten corrigeren het [dan, RS] wel weer. Wat denk je van zo'n wedstrijd als tegen Roemenië, waarin ik twee keer scoorde? Dat haalt [de media in, RS] het buitenland en bezorgt me daar een goede pers [reputatie/naam, RS]. Neem mijn zes goals laatst [in 1970, RS] tegen AZ, toen we met 8-1 wonnen. Die beelden zijn in Engeland, Schotland en Spanje op de televisie vertoond. [DB/64] Als je die commentaren van de pers leest, dan denk je: zitten jullie nou met je ogen dicht op de tribune [te slapen, RS]? Ze zien meestal alleen maar wat iemand met [aan, RS] de bal doet. [Van, RS] Tactiek [positiespel, RS], hebben ze nog niet [nog nooit, RS] gehoord. [D1/78] Het overgrote deel van de pers is niet in staat een wedstrijd voetbaltechnisch [en -tactisch, RS] te analyseren. Daardoor zoeken ze graag naar randverschijnselen, zeker bij zo'n belangrijke wedstrijd als de finale van het wereldkampioenschap [1974, RS], en is de 'zwembadaffaire' een eigen leven gaan leiden. Ik heb er nooit op gereageerd omdat ontkennen al een bepaalde vorm van toegeven is. [B/83] [De term 'voetbaltechnisch' heeft op meer dan techniek betrekking en omvat ook tactische zaken. Je zou de term kunnen vertalen met 'voetbalkundig', dat wil zeggen: naar (volgens) voetbalmaatstaven, RS]. We hebben inderdaad een feestje gehad. Van ongeveer negen [s avonds, RS] tot één uur [s nachts, RS]. Om half twee lag iedereen op [in, RS] bed. Wat denk je? De KNVB haalt Rinus Michels [niet voor niets, RS] voor veel geld hierheen [naar het WK, RS]. Dacht je nu heus dat Michels zoiets zou toestaan? De Duitsers zijn bang voor ons. Ze proberen op alle [mogelijke, RS] manieren ons moreel [onze moraal, RS] te ondermijnen. Ik geloof dat ze precies het tegendeel [van wat ze beogen, RS] bereiken. Het vervelende is dat nu velen denken dat we hier een beetje de beest uithangen [we ons hier vreselijk aan het misdragen zijn, RS]. En iedereen denkt dat er wel iets van waar zal zijn ['waar rook is, is vuur', RS]. Het feit dat Danny [zijn vrouw, RS] nog niets van zich heeft laten horen is tekenend. [B/83] 'Bild' dient het Duitse belang. De kranten [boulevardbladen, RS] geven [verlenen, RS] hier in Duitsland hun medewerking aan het kleineren [in diskrediet brengen, RS] van de tegenstander. Het is een hetze [lastercampagne, RS]. Ze komen waar-

schijnlijk op [met, RS] randverschijnselen [op de proppen, RS], omdat ze geen enkel argument hebben [kunnen vinden, RS] om te schrijven dat we slecht spelen [voetballen, RS]. [B/83]

Over het verdraaien van de feiten

Er is weinig veranderd. De journalisten hier schrijven maar raak. Ze maken fouten doordat ze een gebrek aan overzicht [informatie, RS] hebben. Plotseling wordt geschreven dat ik niet gezond zou zijn. Maar ik ben gezond en voel me prima. Het zijn verhalen om de verhalen. [B/204] Goede [Positieve, RS] dingen die over je geschreven worden, gaan altijd over iets dat gebeurd is. [B/64] [A contrario geredeneerd: de slechte dingen die over je worden geschreven, zijn dus niet gebeurd en onwaar. Het zijn niets meer, niets anders dan meningen, impressies, al dan niet gebaseerd op informatie van horen zeggen, RS] De [Een, RS] mening heeft meer waarde [is belangrijker, RS] dan de waarheid en de persoon [in kwestie/over wie het gaat, RS]. Of het waar is wat je schrijft [ze schrijven, RS], doet er niet toe en dat je [ze, RS] daardoor personen onnodig kwetst [kwetsen, RS], doet er dus ook [helemaal, RS] niet toe. [B/262] De waarheid is nooit precies zoals je denkt [dacht, RS] dat hij zou zijn [deze is, RS]. [W/93] Mijn straatje wordt wel schoongeveegd door de feiten [die tenslotte altijd aan het licht komen, RS]. Je moet alleen voldoende uithoudingsvermogen en geduld hebben [tot het zover is, RS]. [B/191] Wij, die veel met de publiciteit te maken hebben, zijn harder. Wij, die op [een bepaald/hog, RS] niveau in [aan, RS] een teamsport gezeten [gedaan, RS] hebben, hebben meer incasseringsvermogen, zijn harder [gehard, RS]. Want God [Jan, RS] en alleman kraakt je maar af, heeft maar een mening [over je, RS], vertelt maar [wat, RS], schrijft maar [wat, RS] en doet maar [wat, RS]. Je hebt een bepaald [(hoge) mate van, RS] incasseringsvermogen waardoor je je nooit van de wijs laat brengen. Anderen, doordat ze er minder mee omgaan [mee te maken hebben, RS], worden vaak in hun beslissingen beïnvloed daardoor [door die publiciteit, RS]. [B/192-193] Je ziet in de voetbalwereld een heleboel mensen die veel in hun mars hebben, maar door alle publiciteit om het voetbal heen toch veranderen [zich anders gaan gedragen, RS]. [D1/129] In het begin [van mijn carrière, RS] heeft de publiciteit me kunnen aantasten [treffen/raken, RS]. Nu interesseert [doet, RS] het me niets meer. Die fase ben ik al lang ontgroeid [voorbij/gepasseerd, RS]. Het was te ver gegaan. [D1/125] Als je gaat geloven wat er over je wordt gezegd [en geschreven, RS] en je daarnaar gaat gedragen, dan houd je het sowieso niet lang vol. Ik lees zo weinig mogelijk over mezelf, want de details [feiten, RS] kloppen bijna nooit en in mijn leven draait het nou net om die details. Te vaak ben ik de hemel in geprezen over [in verband met, RS] dingen die ik in mijn ogen uitgerekend [juist, RS] fout had gedaan. [D1/128; B/227] Ben jij [je, RS] gek? [Dat is, RS] Onzin, net zulke onzin als dat ik gezegd zou hebben dat ik wél naar Argentinië [WK 1978, RS] zou gaan als de koningin me dat persoonlijk zou vragen. Weet ik veel waar ze die onzin allemaal vandaan halen. Ik heb al in geen maanden een interview gedaan [gegeven, RS], zeker niet in Spanje. Ik heb zelfs nog nooit gehoord van een weekblad dat Que heet. Kijk, van het moeten leren leven met dat soort dingen word ik nou zo moe. Dag in, dag uit. Natuurlijk kan ik nog doorvoetballen. Tuurlijk! Makkelijk [zat, RS]! Maar ik heb die streep nou eenmaal gezet [getrokken, RS]. Kijk, als je het over doorvoetballen hebt, dan praat je over het fysieke [aspect, RS]. Nou, in fysiek opzicht ken [heb, RS] ik geen enkel probleem. Geen enkel. Jezus, ik zou nog wel zes jaar meekunnen [kunnen doorvoetballen, RS]. [DB/86, 87; B/93]

Fysiek kan ik nog wel zes jaar doorgaan [doorvoetballen, RS]. [Maar, RS] Mentaal ben ik niet meer fit. [D1/72]

Je accepteert niet dat ze [de toeschouwers, RS] je uitfluiten. En je wordt al dat gezeur zat dat die kranten schrijven dat je dit en dat niet meer kan. Dan wil je wel eens laten zien hoe het [de stand van zaken, RS] nu werkelijk is. [B/71] Vóór mijn terugkeer was er nogal wat negatieve publiciteit. Lieden die niet op de hoogte waren van mijn werkelijke situatie, meenden daarvoor [voor dat soort publicaties, RS] te moeten zorgen. Ik denk dat ze hun ogen in hun zak hebben. Ik heb me heel goed voorbereid op mijn terugkeer. Met veel geduld en [door, RS] keihard [te, RS] werken. Ik wist heel goed dat ik, om die negatieve berichten de kop in te drukken, eerst persoonlijk iets moest rechtzetten. Dat was na die goal tegen Haarlem [in 1981, RS] wat mij betreft gebeurd. Vanaf dat moment kon ik lekker [vrijuit, RS] voetballen, niet om me waar te maken maar gewoon voor de ploeg. [B/105]

De laatste vijf jaar zijn er vijf boeken over me verschenen. De helft van de tijd [Voor de helft, RS] kloppen die echter niet [berusten die niet op de waarheid, RS], dus wat moet [kun, RS] je [doen, RS]? Ik lees ze niet en reageer er niet op, ook als er iets in staat dat niet klopt. [D1/134] Film[s, RS], boeken. Iedereen kan over mij maken wat hij wil, je hebt er geen grip op en de auteursrechten zijn wat dat aangaat dramatisch [ontzettend, RS] slecht geregeld. Is het [product, RS] een flop en is het belachelijk, dan ga jij zelf onderuit, niet degene die die film heeft gemaakt. Je loopt langs een ravijn. Ik heb er geen verstand van, ik heb geen invloed, geen rechten, helemaal niks. [D1/134] [Bij 'het' auteursrecht gaat het om de bescherming van de intellectuele eigendom van een persoon met betrekking tot een gedrukt product (boek) van zijn hand of van zijn portretrecht. Cruijff bedoelt hier echter kennelijk met 'auteursrechten' ook andere rechten van zo'n persoon ('rechten van de auteur'). Dat zou bijvoorbeeld kunnen betekenen dat de betrokkene zich teweerstelt tegen een verkeerde voorstelling van zaken (smaad, laster of belediging) in een publicatie (of film) over hem, RS] Waar ik totaal niets van begrijp, is hoe de auteursrechten in Nederland geregeld zijn. Morgen doet de rechter daarom uitspraak in een kort geding dat ik heb aangespannen tegen de uitgave van een fotoboek over mij. [D1/133] [Hier ging het om aantasting van het portretrecht in de publicatie Johan Cruijff – de Ajacied. 9 maal 14 – de Amsterdamse gloriejaren (2003), geschreven door Guus de Jong en Jaap Visser, RS]

Ik heb veel moeite met mensen die mijn hobby, mijn vak, in diskrediet brengen. Die noteer ik [sla ik op in mijn geheugen, RS] en dan is het over en uit. [B/170]

Over kritiek

Je zit [als speler, RS] meer aan de artiestenkant [Je bent meer een soort artiest/kunstenaar, RS]: gaat het tien keer goed, dan moet de elfde keer ook goed gaan. Gaat [het, RS] die elfde keer slecht, dan krijg je kritiek van alle kanten. [B/88] Het is allemaal vrij betrekkelijk: het kan vandaag goed gaan, [de, RS] volgende keer niet. [B/106] Als we verliezen ben ik [als coach, RS] de eerste die wordt afgeslacht [met de grond gelijk wordt gemaakt, RS]. Ik loop nu al zo'n vijftienvintig jaar mee in dit wereldje [de voetbalwereld, RS]. Maar als het misgaat, heb

je geen greintje krediet. Bij niemand. **[B/178]** Wanneer de pers me wil afbranden [afslachten/afserveren/kapotmaken, RS] heb ik daar vrede mee, maar dan wil ik op mijn eigen visie [als coach, RS] afgebrand [beoordeeld, RS] worden. **[D1/115]** Ik maak me er niet druk om, over niet één artikel [publicatie, RS]. Want het valt mij niet aan: ze pakken Cruijff [de coach aan, RS]. En dat is ergens [eigenlijk, RS] iemand anders [een ander iemand, RS]. Misschien [is dat ook, RS] wel de reden waarom ik me wat minder emotioneel uit. **[B/147]** [Er zijn twee verschillende persoonlijkheden die Cruijff heten: de persoon (de mens) en het 'voetbalinstituut' dat ook een eigen club (de FC Cruijff) had verdiend. Cruijff was in staat om van buitenaf naar zichzelf te kijken, RS]

Ik kan [eigenlijk, RS] helemaal niet tegen [mijn, RS] verlies, maar tegenover de pers moet je je fatsoenlijk [netjes, RS] gedragen. Ik vertegenwoordig Ajax. Ik heb geleerd dat je je zwakheden niet moet tonen, want vervolgens word je ermee afgeslacht [om de oren geslagen, RS]. Natuurlijk ben ik na een wedstrijd emotioneel, maar ik beheers me [probeer mezelf te beheersen, RS]. Zeker nu we zo'n jong elftal hebben, moet je je als coach evenwichtig gedragen, maar verliezen is vreselijk. **[D1/113; D2/26; B/145]**

Jullie [van de pers, RS] slagen er maar niet in om opbouwende verhalen [kritiek, RS] te produceren [schrijven/leveren, RS]. Volgens mij willen jullie het gewoon niet. Kijk, toen het goed ging met het Nederlandse voetbal had ik geen moeite met een kritische benadering. In de beginjaren zeventig kon het voetbal wel iets verdragen, maar juist nu het slecht gaat vraagt deze sport [om, RS] een positieve journalistieke begeleiding. Die mis ik bij jullie. Mijn denkwijze is altijd geweest: als het heel goed gaat dan moet je kritischer zijn om het midden te houden [het evenwicht te bewaren, RS] en gaat het slecht dan moet je het [voetbal, RS] omhoog tillen [optillen; moet je minder kritisch zijn, RS] om het midden te houden [het evenwicht te bewaren, RS]. Het heeft geen enkele zin om met de wolven [in het bos, RS] mee te gaan huilen. Want wie [dan, RS] huilen [jammeren, RS] zijn de mensen die het minste overzicht [voetbalinzicht, RS] hebben. **[B/249]** [Een terechte tegendraadse opvatting. Wees kritisch als het goed gaat en opbouwend in je kritiek als het slecht gaat. Zo draag je eerder bij aan een verbetering van bepaalde dingen, RS] Ik heb [als coach, RS] meer behoefte aan interviews wanneer het slecht gaat dan wanneer het goed gaat. **[W/38]**

Over biografieën

Alle dingen die in mijn geschiedenis [leven, RS] zijn gepasseerd [gebeurd, RS], zijn momentopnames [geweest, RS]. Uitspraken of ruzies moet je zien [beoordelen, RS] volgens een bepaald gezichtspunt [in hun context, RS]. Als je dat dertig jaar later opschrijft, doe je iemand pijn of benader [behandel, RS] je iemand negatief die dat niet verdient. Overal in de wereld waar een biografie verschijnt, ontstaat bonje [ruzie/herrie, RS]. Dat is nergens voor nodig. Ik heb gezegd: ik vind het leuk als jullie een boek maken, maar reken niet op mij. Als ik het voor de een niet doe, doe ik het ook niet voor de ander. Zo krijg je ook geen scheve gezichten. **[B/241]**

Kijk, je kunt natuurlijk altijd zeggen, punt één: alles waar 'te' voor staat, is niet goed. Je kunt alleen zeggen: het gaat over Cruijff, dus dan telt [geldt, RS] het [dat, RS] niet. Dat is logisch.

*Dus: is dik [ruim, RS] tweehonderdvijftig pagina's met interviews dan te veel? Dat kan, maar je moet het resultaat nooit verwarren met de situatie [de omstandigheden, condities waaronder het resultaat tot stand is gekomen, RS]. Dit is het enige boek waar ik zelf toestemming voor heb gegeven en dat doe ik niet zomaar, want ik heb er een hekel aan om dingen te doen die ik niet bewust doe [om iets zomaar te doen, RS]. Nou goed, dan zie je dus dat er geen speld tussen te krijgen is, tussen het verhaal [wat mijn levensverhaal betreft, RS]. Dat is al dertig jaar vasthouden aan dezelfde ideeën over voetbal en dat dat goed [juist, RS] is, want je moet sterven met je ideeën. En alles wat er dan omheen zit, de dingen die misschien minder interessant zijn, dat zijn details. En dan is het ook nog zo, en dat is punt twee: je moet appels nooit met peren vergelijken. Je kunt alleen zeggen: het is allebei fruit. En als ik zou willen dat je het begreep, zou ik het wel beter hebben uitgelegd. [D1/89; B/185; W/92, 93] En daar gaan we weer: sterven met je ideeën. [W/14] [Het resultaat, het boek is op zichzelf beschouwd te dik, maar tegelijkertijd ook weer niet, niet alleen (zoeer) omdat het Cruijff betreft, maar vooral ook omdat het boek het enige is dat met toestemming van Cruijff (condities) tot stand is gekomen. Overigens is mij pas in tweede instantie duidelijk geworden welk boek over Cruijff (hij werd toen 50 jaar) van ruim tweehonderdvijftig bladzijden, met interviews, hier bedoeld moet zijn. Het is *Ajax, Barcelona, Cruijff: het ABC van een eigenzinnige maestro*, door Frits Barend en Henk van Dorp (1997); het voorwoord is geschreven door Cruijff. De uitgave is een bundeling van alle interviews van Barend en Van Dorp met Cruijff in de loop der jaren. Hij had dan toch een uitzondering gemaakt voor een boek over hemzelf. Cruijffismen: *Als ik zou willen dat je het begreep, zou ik het wel beter hebben uitgelegd* en *Je moet sterven met je ideeën*, RS] *Nou, in de eerste plaats zijn problemen er om opgelost te worden. Maar vaak wordt een [de, RS] uitslag [van een wedstrijd, RS] verward met de situatie [het spelniveau/de kwaliteit van het voetbal, RS]. Het is niet zo dat we slecht spelen, maar wat we in principe doen is te weinig doelpunten maken. En als je te weinig doelpunten maakt, dan wordt alles een beetje onzekerder, want normaal gesproken maak je veel goals. Als er dan één[tje, RS] bij ons ingaat, maakt het allemaal niets uit. [Maar, RS] Als je er vóór [aan de voorkant, RS] te weinig maakt, dan is elke goal tegen er één te veel, of het kan een probleem zijn [worden, RS] in het resultaat [de eindstand, RS]. Dat kon je ook zien: 1-0 verliezen en 0-0, 1-1 [gelijkspelen, RS], nooit dat je er eens drie of vier maakt, dan zou je van het probleem af zijn. [D1/117] [De uitslag (het negatieve resultaat, de eindstand van een wedstrijd) verwarren met de situatie (het positieve spelniveau): 'scorebordjournalistiek'. Cruijffisme: 'Je moet het resultaat nooit verwarren met de situatie', RS]**

*Ik heb mijn verstand op nul gezet, dat doe je als je iets niet leuk vindt. Ik heb het over een week uitgesmeerd. En de bladzijde met de laatste handtekening die ik tekende [zette, RS], heb ik verscheurd. Om me even af te reageren. [D1/191] [Cruijff over het signeren van de 1947 luxe exemplaren van het grote naslagwerk over zijn leven, verschenen ter gelegenheid van zijn zestigste verjaardag: Frits Barend e.a., *Johan Cruijff* (met een voorwoord van Johan Derksen) (2007), RS]*

Er is al veel over mij gezegd en geschreven, maar deze strip laat echt zien waar ik vandaan kom. **[D2/60]** [Over het stripalbum *Johan Cruijff. Van straatjochie tot voetballegende*, door Rudi Jonker (2014), RS]

Over uitsprakenbundels en andere verzamelingen

Jij [Henk Davidse, RS] bent eigenlijk mijn geheugen. **[D2/52]** *Hij [Davidse, RS] heeft alles, dus ik heb niks.* **[D2/52]** *Jij [Henk Davidse, RS] weet meer over mij dan ikzelf.* **[D2/52]** *Gelukkig dat er altijd iemand is die alles bewaart [Henk Davidse, RS], want er zijn zoveel dingen die je dus mist en zoveel dingen die herinneringen oproepen.* **[D2/55]** *Bijna, bijna elk dingetje dat je ziet, is eigenlijk een tape [geluidsband, RS] die aangezet wordt.* **[D2/55]** *Enorm [Geweldig, RS], het is fantastisch, ik wist ook niet dat ik dit allemaal gedaan had, [ik had er, RS] geen enkel idee [van, RS].* **[D2/55]** *Heel komisch. Ik denk dat dit ook de enige manier is waarop je er tegenaan moet kijken.* **[D2/49]** [Over *Je moet schieten, anders kun je niet scoren en andere citaten van Johan Cruijff*, verzameld door Henk Davidse (1998/2009), RS] *Soms laten ze me wel eens een plakboek van vroeger zien. En dan denk ik: ja, dat waren mooie jaren. Maar die tijd komt nooit meer terug.* **[B/47]** [Pleonasme: soms = weleens, RS]

Over poseren voor fotografen

Ik poseer graag voor fotografen, dat is hun werk, en dan vraag ik die mensen om ook eens iets voor mij te doen. Maar er zijn er twee in Nederland die ik eruit trap op het ogenblik dat [zodra, RS] ik ze zie. Eens vroeg ik ze [aan hen, RS] vijftig afdrukken van door hen gemaakte foto's, die ik nodig had voor een advertentiecampagne in Spanje. Ik kreeg ze, het waren hele goede [heel goede afdrukken, RS], maar een week later ontving ik van de heren een rekening van zeventuizend gulden. Ik heb die foto's toen [naar hen, RS] teruggezonden [teruggestuurd, RS], ik vond dat een oneerlijke zaak, omdat die twee een deel van hun inkomsten te danken hadden aan die foto's die ze jarenlang van mij hadden gemaakt. **[D1/70]** *Het is tegenwoordig een rage in de krant. We moeten altijd op foto's met vrouwen. Ook hier, terwijl er hier in wezen geen vrouw rondloopt. Er is gisteren een Zweedse journaliste geweest en prompt komen alle fotografen erop af. Zo wordt er elke keer weer een bepaalde indruk gewekt en daar hou ik niet van.* **[B/80]**

Over de film

Weten de mensen veel [wel, RS] hoe het echt [eraan, RS] toegaat [in het voetbal, RS]? Ik ben geen voetbalgod die het wel even maakt [doet, RS]. Zo ligt dat niet [Dat is niet zo, RS]. Het is een keiharde zaak [keihard bedrijf, RS], die profsport. Ik vind het, eerlijk [gezegd, RS], geweldig om zo'n bekendheid te hebben [zo bekend te zijn, RS], maar dat komt je niet aanwaaien [gaat niet vanzelf, RS]. Er staat veel tegenover dat niet zo leuk is. En voor mijn gevoel komen die twee kanten van dit [mijn, RS] leven in deze film erg goed uit [de verf, RS]. Ik ben er erg blij mee, al heb ik nog niet eens tijd gehad om hem compleet [helemaal, RS] te zien. **[D1/123; B/65]** *Ik dacht dat er wel belangstelling voor [de film, RS] zou zijn, maar daar heb ik helemaal geen verstand van. Ik heb me maar laten leiden door mensen die daar meer van afweten.* **[D1/123]** *Het prettige is dat ik helemaal niet heb hoeven acteren. Ik heb gewoon [wat rond-, RS]gelopen, gepraat met mijn moeder, met mijn vrouw Danny en gespeeld met de kinderen, Chantal en Susila. De camera's volgden me op de voet. Dat stoorde me helemaal niet en*

daardoor was het eigenlijk vrij eenvoudig [te doen, RS] *voor me.* [D1/123; B/65-66] [Over de film *Nummer 14* uit 1973, RS]

En als ik dat niet wil, hoor je [behoort men, RS] *dat te respecteren.* [D2/60] [Over *Johan*, de vierdelige dramaserie uit 2014 van de VPRO over Crujffs leven, RS]